

---

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מגדר, מיניות ותרבות - 54229

תאריך עדכון אחרון 06-03-2025

HU Credits: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מוסמך במגדר ומגוון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דורית אשור

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [Ashur.Dorit@mail.huji.ac.il](mailto:Ashur.Dorit@mail.huji.ac.il)

שעות קבלה של רכז הקורס: בתאום מראש

מורי הקורס:

### תאור כללי של הקורס:

הקורס בוחן את המורכבות של מושגי המגדר והמיניות, בגילוייהם בתחומי תרבות ובתחומי ידע שונים, תוך דגש על ההקשר הישראלי.

הנחת יסוד של הקורס היא שזהויות והתנסויות מגדריות ומיניות הן תוצר של הבניות ופרקטיקות חברתיות וחברתיות ולא של תהליכים טבעיים, הכרחיים ואוניברסליים. הבניות אלה מאורגנות באופן שונה מתקופה לתקופה ומחברה אחת לשנייה. הן מושתתות על יחסי כוח היררכיים, בלתי שוויוניים, ואף דכאניים, בראש ובראשונה בין גברים לנשים, אבל גם בין קבוצות של גברים או קבוצות של נשים לבין עצמן, וכן גם בין קבוצות לאומיות ואתניות.

נדגים תפיסה זו באמצעות טקסטים מרכזיים בלימודי מגדר, העוסקים בהיבטים שונים של מגדר ומיניות בתרבות ובתחומי ידע שונים. טקסטים אלה מציעים מושגים וכלים שנועדו לחשוף ולפרק הבניות מגדריות דכאניות במגוון תחומי תרבות ודיסציפלינות. בנוסף, הם מציעים כלים שנועדו ליצור משמעויות ותודעות מגדריות חדשות.

בדיון נבחן את המגבלות ואת נקודות הכוח של מושגים וכלים ביקורתיים אלה, באמצעות יישומם הן על יצירות תרבות שונות (ספרות, אמנות, מוסיקה, מדיה) והן על טקסטים תיאורטיים (מדעי הרוח, החברה, הטבע). ננתח יצירות ותיאוריות שמאתגרות את החשיבה על מושגי הנשיות, הגבריות, ההטרסקסואליות וההומוסקסואליות, המיניות, ההתפתחות הפסיכוסקסואלית, הגוף, הזוגיות, הזהות האתנית ועוד. כמו כן, נבחן את תרומתם של הטקסטים השונים להבנת הבניות של מגדר ומיניות בהקשר הישראלי העכשווי.

### מטרות הקורס:

חקירת המורכבות של מושגי המגדר והמיניות, בגילוייהם בתחומי תרבות ובתחומי ידע שונים, תוך דגש על ההקשר הישראלי.

הכרת טקסטים, הוגים ומושגים מרכזיים בחשיבה הביקורתית על מגדר ומיניות בשדות שיח ובתחומי ידע שונים (מדעי הרוח, החברה והטבע).

רכישת מושגים וכלים לניתוח בקורתי של הבניות וייצוגים דכאניים של מין ומגדר, ביצירות אמנות, בפרקטיקות חברתיות מגוונות, ובטקסטים תיאורטיים מדיסציפלינות שונות.

הכרת פרקטיקות יצירתיות המאתגרות את החשיבה על מגדר ומיניות ופותרות דרכים ליצירת משמעויות ותודעות מגדריות חדשות.

ניתוח המגבלות ונקודות הכוח של מושגים אלה בניתוח תוצרי תרבות ובשדות ידע שונים במדעי הרוח, החברה והטבע.

הבנת אופני פעולתן של הבניות מגדריות דכאניות בחיים האישיים.

### תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנסח ולהסביר מושגי יסוד ביקורתיים בלימודי מגדר.

לתאר ולהסביר זיקות בין מגדר, לאומיות, גזע, מוצא אתני ומעמד.

ליישם מתודות ומושגים שנלמדו בקורס בתחומים מגוונים (בתוצרי תרבות, בפרקטיקות חברתיות, בתחומי הדעת שבהם הם/ן לומדים/ות).

לנתח ולבקר הבניות מגדריות דכאניות בטקסטים וביצירות מתחומים שונים  
לנתח את אופני פעולתן של הבניות מגדריות דכאניות בחייהם האישיים.  
לנסח משמעויות חדשות המערערות על הבניות דכאניות של מגדר ומיניות.

### דרישות נוכחות (%) :

שיטת ההוראה בקורס: הוראה מקוונת בזום, מולטימדיה (דוגמאות קולנועיות, מוסיקליות וכו'), דיון פתוח, קריאה שוטפת במאמרים ודיון בהם בכיתה, דוח קריאה ועבודה מסכמת.

### רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- (1) לימודי מגדר והביקורת הפמיניסטית כפרויקט עומק ביקורתי מקיף של הבניית המגדר בתרבות ובחברה. מושגי יסוד. מין, מגדר, פטריארכיה, פמיניזם ליברלי, רדיקלי, רב-תרבותי.
- (2) פוליטיקה מינית בספרות ובאמנויות: ייצוגים והבניות של נשיות, גבריות, וארוטיקה באמנות הקאנונית המערבית.
- (3) מגדר, בריאות הגוף ובריאות הנפש
- (א) פמיניזם והממסד הפסיכיאטרי והפסיכואנליטי: מההיסטוריה הנשית דרך הולדת הפסיכואנליזה לפסיכואנליזה פמיניסטית
- (4) גבריות ולימודי גבריות
- (5) נשיות וגבריות בהקשר הישראלי
- (6) לימודים הומו-לסביים תיאוריה קווירית וזהויות להט"ב

### חומר חובה לקריאה:

חומר חובה לקריאה

אבו-רביעה-קווידר ס', ווינר-לוי, נ' (2010) "מבוא - נשים פלסטיניות בישראל". בתוך אבו-רביעה קווידר ס', ווינר-לוי, נ' (עורכות) זהות, יחסי כוח והתמודדות - עורכות נשים פלסטיניות בישראל. מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.

בילו, יורם" (1983) הדיבוק ביהדות : הפרעה נפשית כמשאב תרבותי. מחקרי ירושלים במחשבת ישראל ב, ד 529-563.

גאנם, הונידה (2008) "מהו צבעו של הערבי? מבט ביקורתי על משחקי צבע", בתוך: י' שנהב וי' יונה (עורכים) גזענות בישראל, מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד: 76-92.

גרוס, א' & זיו, ע' (2003) "בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית". בתוך: מעבר למיניות - מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית. הקבוץ המאוחד: ת"א.

יוסף, רז (2010) "גבריות בלא נחת: ייצוג הגוף הגברי בסרטי התעמולה הציוניים", בתוך: לדעת גבר - מיניות, גבריות ואתניות בקולנוע הישראלי. הקבוץ המאוחד, סדרת מגדרים, בשיתוף המכללה האקדמית ספיר: ת"א.

מילט, ק' (2006 [1970]) "תיאוריה של פוליטיקה מינית", בתוך: דלית באום ואחרות (עורכות) ללמוד פמיניזם - מקראה: מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תרגום מאנגלית דפנה עמית ודלית באום, סדרת מגדרים, הקיבוץ המאוחד.

פרויד, ז' (2002 [1925]) "כמה השלכות נפשיות של ההבדל המיני האנטומי". בתוך: מיניות ואהבה.

מגרמנית דוד זינגר, עם עובד: ת"א.  
פרידן, בטי (2006 [1963]) "הבעיה שאין לה שם", בתוך: דלית באום ואחרות (עורכות) ללמוד פמיניזם – מקראה: מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תרגום מאנגלית דקלה תדמור, סדרת מגדרים, הקיבוץ המאוחד.  
ריל, טרנס (1999 [1998]) "אובדן יחסי הזיקה", "נזק נלווה", בתוך: אני לא רוצה לדבר על זה - על המורשת הסמויה של דכאון גברי ואיך אפשר להשתחרר ממנה. מאנגלית: גיא עד. עם-עובד: ת"א.  
שילה, ג' (2007) "מצבי סיכון ומצוקה של נוער הומו-לסבי + יציאה מהארון – מערכת היחסים בין ההורים לבני הנוער". בתוך: החיים בורוד – בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, ביסקסואליים וטרנסג'נדרים, ת"א: רסלינג.

Ehrenreich, B. and English, D. (2005 [1978]). *The Sexual Politics of Sickness*. In *For Her Own Good: 150 Years of the Experts' Advice to Women*. USA: Second ed. Anchor books.

Laqueur, Tom (1986) "Orgasm, Generation, and the Politics of Reproductive Biology", *Representations: The Making of the Modern Body: Sexuality and Society in the Nineteenth Century*, 14.

#### חומר לקריאה נוספת:

##### חומר לקריאה נוספת

אבורביעה-קווידר, סראב (2010) "התמודדות של נשים בדוויות משכילות עם אהבה אסורה, נישואים וזוגיות". בתוך: אבו-רביעה-קווידר ס', ווינר-לוי, נ' (עורכות) זהות, יחסי כוח והתמודדות – עורכות נשים פלסטיניות בישראל. מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, 175-201.

אביאלי, ניר. (2012) "על האש: בשר, כוח, מרחב ולאומיות בגן סאקר ביום העצמאות הישראלי", סוציולוגיה ישראלית כרך יד (1): 83-110

הלפרן, רוני (2013) "אין לי מקום" - מסע מהסרטים אחר בית משלהן". בתוך: רוני הלפרן (עורכת) היכן אני נמצאת? פרספקטיבות מיגדריות על מרחב, הוצאת קרן פרידריך אברט והמכללה האקדמית בית ברל: אבן יהודה

הרטל, גילי, דוד, יוסי, פסקר, ליטל (2014) "מרחב בטוח", מפתח – כתב עת לקסיקלי למחשבה פוליטית, 8, 97-124.

להב, ע., למיש, ד. (2003). "רומנטי, רגיש ובעל חוש הומור?" דימויי גברים בפרסומת הישראלית". מגמות.

מונטרסקו, דניאל (2003) "זהות מתוך 'זרות': הבניות תרבותיות של גבריות ערבית ביפו", סוציולוגיה ישראלית, ה(1).

מוסה, ג'ורג' ל. (2008) (1985) "גבריות והומוסקסואליות", בתוך: לאומיות ומיניות באירופה המודרנית. מרכז זלמן שזר.

מנדלסון-מעוז, עדיה, ושטייר-לבני ליאת (2011). "היברידיות בטלוויזיה הישראלית: 'עבודה ערבית', סיטקום הערבי-ישראלי הראשון", מסגרות מדיה: כתב עת ישראלי לתקשורת, 6, עמ' 31-55.

מעודד דנון, לימור (2014) "איזה מין גוף? קווי התפר בחייהם של אינטרסקסואלים: המאבק בין הגוף הסובייקטיבי לגוף הביו-חברתי", תיאוריה וביקורת, 42: 79-104

צאלח, כלנית (2006) "רוב הסיכויים שזיכרון העבר יישכח כלא היה": הבניה של הומוסקסואליות במדורי יעוץ בעיתוני נוער".

---

*Abu-Rabia-Queder, Sarab & Naomi Weiner-Levy (2008) " Identity and gender in cultural transitions: returning home from higher education as 'internal immigration' among Bedouin and Druze women in Israel", Social Identities, Vol. 14, No. 6, November 2008, 665-682*

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 70 %  
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות  
30 %

מידע נוסף / הערות: